

Feasibility study of a responsive city with the approach of assessing the capacity of non-governmental organizations against crises (Case study: Miyaneh City)

Mohammad Taghi Heidri ^a , Mohsen Ahadnejad ^b , Behrooz Jalali ^c

- a. Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran.
Email: mt.heydari@znu.ac.ir
- b. Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran.
Email: ahadnejad@znu.ac.ir
- c. Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran.
Email: behrooz.jalali0914@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Received:
12 May 2025

Received in revised form:
11 June 2025

Accepted:
28 June 2025
pp.46-55

Keywords:
NGOs,
Crisis,
Capacity Measurement,
Analytic Hierarchy,
Responsive City.

ABSTRACT

The main objective of this research was to identify the components of the feasibility of the city with the approach of assessing the capacity of the NGO against crises (case study: Miyaneh County). The spatial scope of this research was Miyaneh County. The research method of the article is applied and in terms of the research method, the data collection is in the form of a survey and the Delphi technique was used to collect data. The statistical population of this research are experts (heads, managers of the organization and public charities) of the NGO. Using SPSS 26 software and Cronbach's alpha coefficient, the reliability of the questions was adjusted. The results of the Delphi analysis showed that these factors are categorized into three components: macro-structural 48%, intermediate 30% and micro-22%. The effective component in determining the feasibility components of the city with the approach of measuring the capacity of NGOs against crises (case study: Miyaneh County) with 3 components are introduced separately: macro (structural) components with 4 indicators, intermediate with 4 indicators, micro components with 4 indicators. The effective factors were then examined using a single-sample t-test, and finally the prioritization of the feasibility indicators of the responsive city in the Iranian city with the approach of measuring the capacity of NGOs against crises was ranked using the Friedman test; the first priority is responsibility, internal and external coordination, and monitoring and evaluation.

Citation: Heidri, M. T., Ahadnejad, M., & Jalali, B. (2025). Feasibility study of a responsive city with the approach of assessing the capacity of non-governmental organizations against crises (Case study: Miyaneh City). *Journal of Geography and Urban Research*, 2(3), 46-55.

 <https://doi.org/10.22130/gur.2025.2060409.1024>

© The Author(s)

Publisher: University of Maragheh.

This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Extended Abstract

Introduction

In Iran, non-governmental organizations (NGOs) and charitable organizations are active across a wide range of fields. Their presence offers several advantages, including close social cohesion with local communities—particularly vulnerable groups—the effective articulation of public needs and aspirations to responsible institutions, a strong commitment to humanitarian activities, credibility and legitimacy from the perspective of target groups, operational efficiency and flexibility, the capacity to mobilize public participation, and the ability to attract professional and specialized human resources.

A similar situation is evident in the sphere of urban governance in Miyaneh County. As one of the largest and most populous counties in East Azerbaijan Province, Miyaneh is exposed to various hazards, including earthquakes, droughts, air pollution, volcanic activity, and water scarcity. Worn-out urban fabrics, non-standard construction practices, population concentration, and unsustainable consumption patterns are among the challenges that render the county particularly vulnerable to crises. Consequently, enhancing both the level of participation and the qualitative performance of non-governmental organizations can contribute significantly to improving the state of crisis management in Miyaneh County.

Over the past decade, efforts have been made to harness the capacity of NGOs in pursuing the objectives of urban management. However, due to political, managerial, social, cultural, and related factors, these organizations have not played an effective or sustainable role in urban governance, particularly in the domain of crisis management. Moreover, the lack of positive and constructive interaction between the municipality and NGOs has prevented the development of a shared language and normative framework governing their mutual relations. Nevertheless, such organizations are of critical importance for enhancing crisis

management in Miyaneh County, and appropriate measures must therefore be devised to strengthen and improve their role in this area.

Methodology

This study was conducted with the aim of analyzing the role and capacity of non-governmental organizations (NGOs) in enhancing urban security and responsiveness, with a particular focus on the city of Miyaneh during 1400–1401 (2021–2022). The findings indicate that indicators such as institutional accountability, structural coordination, and participatory oversight achieved the highest scores and exerted the greatest impact on the realization of urban security and responsiveness.

Results and discussion

The results of this study indicate that the capacity-building process of NGOs constitutes a multidimensional and complex mechanism that unfolds across three interrelated levels—structural, managerial, and operational—each of which plays a complementary role in achieving urban security and enhancing the responsiveness of civil institutions. At the macro level, the findings underscore the importance of the existence of a responsive bureaucracy, legitimate legal authority, rigorous oversight, and effective intra- and inter-organizational coordination. These results are consistent with the theoretical framework of good governance, within which the rule of law, transparency, accountability, and participation are regarded as core pillars.

Conclusion

Ultimately, it can be concluded that despite existing challenges and constraints, Miyaneh County possesses the necessary macro-, meso-, and micro-level infrastructures for the development of NGO capacities and is prepared to move toward a responsive city model. Provided that local policymakers commit to strengthening these driving forces, the city can elevate the role of civil institutions from that of passive observers and subordinate actors to active

agents in the production of social security, crisis management, and the enhancement of institutional responsiveness. Accordingly, systematic support for these capacity-building factors—particularly within the framework of local and regional policymaking—can play a significant role in realizing participatory governance, fostering urban resilience, and improving overall quality of life.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

امکان سنجی شهر پاسخگو با رویکرد ظرفیت‌سنجی سازمان مردم نهاد در برابر بحران‌ها (مطالعه موردی: شهر میانه)

محمدتقی حیدری^۱ , محسن احدنژاد^۲ , بهروز جلالی^۳

۱- گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. Email: mt.heydari@znu.ac.ir

۲- گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. Email: ahadnejad@znu.ac.ir

۳- گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. Email: behrooz.jalali0914@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف اصلی این پژوهش شناسایی مولفه‌های امکان‌سنجی شهر با رویکرد ظرفیت‌سنجی سازمان مردم نهاد در برابر بحران‌ها (مطالعه موردی: شهرستان میانه) می‌باشد. قلمرو مکانی این پژوهش شهرستان میانه است. روش تحقیق بر اساس هدف کاربردی بوده و از نظر روش پژوهش و گردآوری اطلاعات به صورت پیمایشی - تحلیلی می‌باشد. برای جمع‌آوری اطلاعات از روش دلفی و مشارکت خبرگان استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش خبرگان (رؤساء، مدیران سازمان و خیریه‌های مردمی) سازمان مردم نهاد هستند. با استفاده از نرم‌افزار SPSS 26 و ضریب آلفای کرونباخ پایایی سوالات مورد پردازش قرار گرفتند. فاکتورها در سه دسته قرار گرفتند. این دسته‌ها عبارت‌اند از کلان ساختاری ۴۸ درصد، میانی ۳۰ درصد و خرد ۲۲ درصد می‌باشد. مؤلفه مؤثر راستای تعیین مولفه‌های امکان سنجی شهر با رویکرد ظرفیت‌سنجی سازمان مردم نهاد در برابر بحران‌ها (مطالعه موردی: شهرستان میانه) با ۳ مؤلفه عبارت‌اند از: مؤلفه‌های کلان (ساختاری) با ۴ شاخص، میانی با ۴ شاخص، مؤلفه‌های خرد با ۴ شاخص. در ادامه با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای عوامل مؤثر مورد بررسی قرار گرفتند و در نهایت اولویت‌بندی شاخص‌های امکان سنجی شهر پاسخگو در شهر میانه با رویکرد ظرفیت‌سنجی سمن‌ها در برابر بحران‌ها به وسیله آزمون فریدمن رتبه‌بندی شدند؛ در اولویت اول مسئولیت‌پذیری، هماهنگی درون و برون‌سازی و نظارت و ارزیابی قرار دارد. نتایج یافته‌ها حاکی از آن است که شاخص‌های مانند مسئولیت‌پذیری نهادی، هماهنگی ساختاری و نظارت‌پذیری مشارکتی، بالاترین امتیاز و تاثیر را در تحقق امنیت و پاسخگویی شهری داشته‌اند.

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴/۰۲/۲۲

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۳/۲۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۴/۰۷

صص. ۴۶-۵۵

واژگان کلیدی:

سازمان‌های مردم نهاد (NGO)،
بحران،
ظرفیت سنجی،
تحلیل سلسله مراتبی،
شهر پاسخگو.

استناد: حیدری، محمدتقی؛ احدنژاد، محسن و جلالی، بهروز. (۱۴۰۴). امکان‌سنجی شهر پاسخگو با رویکرد ظرفیت‌سنجی سازمان مردم نهاد در برابر بحران‌ها (مطالعه موردی: شهر میانه). *مجله جغرافیا و پژوهش‌های شهری*، ۲(۳)، ۴۶-۵۵.

 <https://doi.org/10.22130/gur.2025.2060409.1024>

ناشر: دانشگاه مراغه

© نویسندگان

مقدمه

زمینه ظهور سمن‌ها در ارتباط و نسبت با دولت‌ها معنا پیدا می‌کند. بنابراین برای مطالعه شرایط بقای سمن‌ها همواره باید به رابطه آن با دولت‌ها توجه داشت. از سوی دیگر در بستر قانون برنامه‌های توسعه کشور می‌توان زمینه‌های عملی روشن و متعددی از طرح همکاری سازمان‌های غیردولتی و دستگاه‌های دولتی مسئول یافت (Saeidi, 2003). در قوانین برنامه توسعه کشور همواره بر ارتقاء مشارکت سمن‌ها از سوی دولت‌ها در جهت فقرزدایی، اعمال حمایت‌های اجتماعی و غیره تأکید شده است. حتی در لایحه پیشنهادی برنامه ششم توسعه نیز تأکید شده است که دولت باید بستر لازم برای جلب مشارکت عمومی و بسیج آحاد مردم از طریق ایجاد و تقویت تشکل‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد را فراهم نماید. با این توضیح لزوم بررسی رابطه سازمان‌های مردم‌نهاد با دولت به عنوان یکی از اصلی‌ترین عوامل پیرامون بقا و پایداری این سازمان‌ها، ضرورت بیشتری پیدا می‌کند (Jahangiri & Pourheidari, 2008).

همانطور که تجربه حاصل از وقوع حوادث پر شمار و عملکرد مردم و سازمان‌های دولتی و غیردولتی مسئول در ایران نشان می‌دهد، مدیریت بحران در کشور ما همواره با فراز و نشیب‌هایی همراه بوده و رویکردی واحد و اثربخش برای مدیریت سوانح وجود ندارد. یکی از اصول مشترک در غالب نظریه‌های موجود در زمینه مدیریت بحران، «هماهنگی و همکاری دولت و مردم از طریق نظامی جامع و موردقبول در مدیریت سوانح» است، به گونه‌ای که در پرتو این همکاری بتوان آمادگی دولت و اجتماع را برای مقابله با سوانح ارتقا داد، زمینه انجام فعالیت‌های پیشگیرانه و کاهش‌دهنده خطر را ایجاد و تقویت کرد و برنامه مدونی برای جبران خسارت‌های احتمالی حوادث پیش‌بینی و بنیان کرد. به منظور مدیریت مؤثر بحران در کشور، لازم است در ابتدا اراده کافی و اعتقاد به همکاری و هماهنگی بین تمام ارکان جامعه در جهت استفاده از ظرفیت‌های مردمی و سازمان‌های مردم‌نهاد وجود داشته باشد (Abdollahi, 2003).

در ایران، سازمان‌های مردم‌نهاد نقش بالقوه مؤثری در هر کدام از چهار مرحله چرخه مدیریت بحران دارند و نقش آن‌ها در این چرخه، از نظر قانونی نیز تصریح شده است؛ به طوری که در تعریف «مدیریت جامع بحران» در بند ب از ماده ۱، این مدیریت را وظیفه توأمان بخش‌های دولتی، غیردولتی و عمومی دانسته و برای سازمان‌های مردم‌نهاد نقش موازی قائل شده است: «مدیریت جامع بحران، فرآیند برنامه‌ریزی، عملکرد و اقدامات اجرایی است که از سوی دستگاه‌های دولتی، غیردولتی و عمومی پیرامون شناخت و کاهش سطح مخاطرات (مدیریت خطرپذیری و مدیریت عملیات مقابله و بازسازی و بازتوانی منطقه آسیب دیده) مدیریت بحران صورت می‌پذیرد» (Samadi Miyarkalaei, 2016).

سازمان‌های مردم‌نهاد، به دلیل برخورداری از قوت‌هایی همچون توان ایجاد پیوندهای عمیق محلی، آگاه‌سازی عمومی، انعطاف‌پذیری و پاسخگویی سریع، می‌توانند نقش پررنگی در چرخه مدیریت بحران ایفا کنند و در حوزه‌هایی مانند نگهداری بازماندگان، معلولان، سرپرستی افراد، جمع‌آوری کمک‌های مالی، آموزش همگانی به منظور افزایش آمادگی، اطلاع‌رسانی به مردم و ایجاد شبکه اطلاع‌رسانی، تشکیل تیم‌های عملیاتی در مراحل گوناگون مدیریت بحران، انجام تحقیقات مرتبط، همکاری با سازمان‌های مسئول دولتی مانند آتش‌نشانی در امر آموزش، ارائه خدمات حمایتی و امثال آن، به بهبود مدیریت بحران کمک کنند (Jahangiri & Pourheidari, 2008).

در ایران تشکل‌های مردم‌نهاد و سازمان‌های خیریه در حوزه‌های مختلفی فعال هستند که حضور آنان مزیت‌هایی از قبیل همبستگی نزدیک با جامعه، به ویژه با گروه‌های آسیب‌پذیر، انعکاس نیازها و آرمان‌های مردم به نهادهای مسئول، تعهد به انجام کارهای بشردوستانه، اعتبار و مشروعیت از دیدگاه گروه‌های هدف، کارآمد بودن و انعطاف‌پذیری، قدرت جلب مشارکت مردم و قدرت جلب افراد حرفه‌ای و متخصص را به دنبال دارد.

در عرصه مدیریت شهر میانه نیز روایت مشابهی صادق است؛ چرا که شهرستان میانه، به منزله یکی از بزرگ‌ترین و پرجمعیت‌ترین شهرستان‌های استان آذربایجان شرقی، در معرض مخاطرات گوناگونی قرار دارد که از جمله می‌توان به زلزله، خشکسالی، آلودگی هوا، آتشفشان، کم‌آبی و غیره اشاره کرد. بافت فرسوده، ساخت و ساز غیر استاندارد، تجمع

جمعیت و الگوی نادرست مصرف، از جمله معضلاتی‌اند که شهرستان میانه را در برابر بحران آسیب پذیر می‌کنند. در نتیجه، ارتقاء مشارکت و سطح کیفی فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد می‌تواند به بهبود سطح مدیریت بحران در شهرستان میانه کمک کند.

در دهه اخیر، تلاش‌هایی برای بهره‌برداری از ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد در اجرای اهداف مدیریت شهری صورت گرفته است، اما به نظر می‌رسد، بنا به دلایل سیاسی، مدیریتی، اجتماعی، فرهنگی و امثال آن، این سازمان‌ها نقش مؤثر و در نتیجه پایداری در مدیریت شهری و به ویژه مدیریت بحران نداشته‌اند و به دلیل فقدان تعامل مثبت و سازنده بین شهرداری و این سازمان‌ها، زبان و هنجارهای رابطه متقابل میان شهرداری و سازمان‌های مردم‌نهاد شکل نگرفته است، در حالی که چنین تشکلی‌هایی در جهت ارتقاء مدیریت بحران شهرستان میانه اهمیت دارند و بایستی تدابیری برای بهبود نقش این سازمان‌ها در مدیریت بحران شهرستان میانه اندیشیده شود. با عنایت به این ملاحظات و با توجه به سابقه تعامل مدیران شهرستان میانه با سازمان‌های مردم‌نهاد در زمینه بهبود مدیریت بحران، پرسش اصلی مقاله حاضر این است: مولفه‌های تأثیرگذار بر امکان‌سنجی شهر با رویکرد ظرفیت‌سنجی سازمان مردم‌نهاد در برابر بحران‌ها (مطالعه موردی: شهرستان میانه) کدامند؟

برغم‌دی و زمانی در سال (۲۰۲۱) در مقاله‌ای به بررسی مسائل و مشکلات تعامل سازمان‌های مردم‌نهاد و شهرداری (مطالعه موردی: شهر تهران) پرداختند. نتایج نشان داد که مهم‌ترین مشکلات موجود در تعامل میان سازمان‌های مردم‌نهاد و سازمان‌های دولتی از جمله شهرداری عبارت‌اند از: وجود بوروکراسی پیچیده اداری، تعدد متولیان امور سمن‌ها و موازی‌کاری سازمان‌های حاکمیتی، عدم درک جایگاه و نبود شناخت کافی از توانمندی‌ها و ظرفیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد، ضعف در نظارت و ارزیابی عملکرد سمن‌ها، نگاه سلیقه‌ای برخی مدیران در تعامل با سمن‌ها، بی‌اعتمادی متقابل، عدم مسئولیت‌پذیری هر دو سازمان در قبال تعهدات خود، ضعف در وضع و اجرای قوانین و مقررات، نبود دانش و تخصص کافی در مدیریت سازمان‌های مردم‌نهاد، ضعف در کار گروهی، عدم شفاف‌سازی سمن‌ها در فعالیت‌های خود، ضعف در هماهنگی درون‌سازمانی شهرداری (میان شهرداری مناطق و سازمان‌های تابعه) و برون‌سازمانی (میان سازمان‌ها و نهادهای دولتی)، و در نهایت عدم برخورداری سمن‌ها از قدرت و جایگاه حقوقی مناسب.

حبیب‌پور و کرمی جعفری در سال (۲۰۲۰) در مقاله‌ای به بررسی مطالعه جایگاه سازمان‌های مردم‌نهاد در مدیریت بحران شهر تهران پرداختند. یافته‌ها نشان داد که در مجموع سمن‌های مدیریت بحران در شهر تهران عملکرد ضعیفی در این عرصه دارند. این سمن‌ها جایگاهی در سیاست‌گذاری بحران ندارند و تا حد زیادی به مؤسساتی با ماهیت خیریه‌ای و آموزشی تقلیل یافته‌اند. دلایل این ناکامی را می‌توان با استناد به مقولاتی چون فقدان نیروهای متخصص، نیت انتفاع‌گرایانه مدیران و اعضای این سازمان‌ها، فقدان چشم‌انداز و برنامه کلان و راهبردی مشخص در زمینه مدیریت بحران، تعدد سازمان‌های متولی غیرتخصصی در حوزه بحران، وابستگی به دولت، بی‌اعتمادی دولت به آن‌ها، فقدان شبکه منسجم و در نتیجه جزیره‌ای عمل کردن و نهادینه نشدن مفهوم بحران و سانحه توضیح داد. در مجموع، دلالت یافته‌ها بر این است که سمن‌های مدیریت بحران، به معنای واقعی، در مدیریت بحران مؤثر نیستند.

اصلی‌پور و همکاران در سال (۲۰۱۸) در مقاله‌ای به بررسی رتبه‌بندی گونه‌های سازمان‌های مردم‌نهاد در بهبود اثربخشی مدیریت شهری با رویکرد مشارکت عمومی پرداختند. نتایج نشان داد که معیار بهبود زندگی و کاهش فقر شهری از بیشترین اولویت برخوردار است. معیارهای ارائه خدمات شهری، شفافیت عملکرد مدیریت شهری، سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندی و مدیریت فرهنگ محلی به ترتیب در اولویت‌های بعدی قرار دارند. بهترین گزینه سمن بهداشت، درمان، ورزش و سلامت عمومی است و سمن‌های رفاه و توسعه پایدار، آموزش و فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی، حقوق شهروندی و اقلیت‌ها و سمن‌های فعال در عرصه بین‌الملل به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

فنون و چویک^۱ در سال (۲۰۱۵) در پژوهش خود وضعیت مدیریت بحران را در سه مرحله پیش، حین و پس از بحران، حاصل تجارب ۱۷۷ نفر از افراد دولتی، نهادهای عمومی و نظامی مرتبط با مدیریت بحران در یونان بررسی کرده‌اند. نتایج نشان داد مدیریت بحران با تمرکز شدید بخش دولتی به تجدید ساختاری و فرهنگی نیاز دارد. در این زمینه نیز، در هر سه فاز پیش، حین و پس از بحران، راهکارهایی ارائه می‌شود که بیشتر بر افزایش ارتباطات داخلی و خارجی در بعد اطلاعاتی و مشارکتی و توانمند کردن مدیران بحران به رهبرانی با قدرت تصمیم‌گیری مطلوب در شرایط اضطراری و پیش‌بینی‌ناپذیر متکی است.

کای و همکاران^۲ (۲۰۱۸) در مقاله‌ای با روش تحلیل محتوا و بررسی ۱۶۷ مقاله در فاصله سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۷ به منظور تعریف تاب‌آوری در برابر بحران‌ها، تدوین شاخص‌ها و متغیرهای اندازه‌گیری و راهبردهای سازگاری با پدیده‌های طبیعی، تأکید کردند که مهم‌ترین و پرکاربردترین راهبردهای پیشنهادی مقالات، توانمندسازی رهبران و مدیران محلی، افزایش آگاهی و آموزش‌های اجتماعی، بهبود زیرساخت‌ها و ارتباطی است که در قالب مدیریت بحران کارا و مؤثر جای می‌گیرند.

کلارک^۳ در سال (۱۹۹۵) به بررسی نقش سمن‌ها در ارتقاء توانمندسازی برای توسعه پایدار جامعه پرداخت و تلاش کرد سهم راهبرد و برنامه آن‌ها را در توسعه پایدار جامعه نشان دهد. از نظر او، سمن‌ها از طریق سرمایه‌گذاری کوچک، ظرفیت‌سازی و خوداتکایی سبب توسعه پایدار اجتماعی می‌شوند و از طریق اعتبارات خرد به اعضای جامعه برای دسترسی به مشاغل، درآمدزایی و بهبود وضعیت اقتصادی یاری می‌رسانند. همچنین سمن‌ها با توسعه ظرفیت‌های جامعه مانند مهارت‌ها، توانایی‌ها، دانش و دارایی‌ها و ایجاد انگیزه جامعه را به مشارکت در این پروژه‌ها برای بهبود کیفیت زندگی تشویق می‌کنند.

مبانی نظری

پاسخ‌گویی عبارت است از میزان پایبندی به وعده‌نهایی که سازمان به‌منظور انجام برخی فعالیت‌ها و خدمات داده است. سازمان مردم‌نهاد، سازمانی با شخصیت حقوقی مستقل، غیردولتی، غیرانتفاعی، غیرسیاسی است که برای انجام فعالیت داوطلبانه با گرایش فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و بشر دوستانه و بر اساس قانونمندی و اساسنامه‌ای مدون، رعایت چارچوب قوانین موضوعه کشور و مفاد آیین‌نامه‌های اجرایی آن فعالیت می‌کند. مدیریت بحران به مجموعه‌ای از فعالیت‌ها، چاره‌جویی‌ها و دستورالعمل‌هایی اطلاق می‌گردد که مدیریت یک سازمان، در چالش با بحران انجام می‌دهد و هدف آن کاهش روند، کنترل و رفع بحران است.

شناسایی مولفه‌های امکان‌سنجی شهر با رویکرد ظرفیت‌سنجی سازمان مردم‌نهاد در برابر بحران‌ها

برقراری ارتباط سالم بین دولت و سازمان‌های غیردولتی تنها زمانی امکان‌پذیر است که هر دو دارای هدف مشترکی باشند (Clark, 1995). اثر فعالیت سمن‌ها در توسعه کشورها را می‌توان از منظر مشارکت بررسی کرد چنانکه مشارکت موجب و یکی از مظاهر توسعه مردمی است. امروزه در کشورهای توسعه یافته، مردم از طریق نهادهای مختلف اجتماعی، سازمان‌های اقتصادی، سیاسی، آموزشی در تصمیم‌گیری‌های علمی، تخصصی و در زمینه‌های گوناگون فعالیت می‌کنند و این در حالی است که در کشورهای در حال توسعه جایگاه مردم و دولت هنوز مبهم و تعریف نشده است (Lassa et al, 2018). در دهه گذشته که نقش مستقیم دولت در اجرای روند توسعه کاهش داشته است. کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، به نیروهای بازار و بخش‌های غیردولتی توجه بیشتری نموده‌اند و فرصت‌های مطلوبی را برای سازمان‌های غیروابسته به دولت فراهم آورده‌اند تا در طرح‌های اقتصادی و توسعه مشارکت نموده و از یک سو در جهت بهبود و ارتقاء سطح زندگی و از سوی دیگر در ایجاد دموکراسی نقش داشته باشند (Abdollahi, 2003).

¹ Fener & Cevik

² Cai et al

³ Clark

سازمان‌های مردم‌نهاد، به دلیل برخوردار بودن از قوت‌هایی همچون توان ایجاد پیوندهای عمیق محلی، آگاه‌سازی عمومی، انعطاف‌پذیری و پاسخگویی سریع، می‌توانند نقش پررنگی در چرخه مدیریت بحران ایفا کنند و در حوزه‌هایی مانند نگه‌داری بازماندگان، معلولان، سرپرستی افراد، جمع‌آوری کمک‌های مالی، آموزش همگانی به منظور افزایش آمادگی، اطلاع‌رسانی به مردم و ایجاد شبکه اطلاع‌رسانی، تشکیل تیم‌های عملیاتی در مراحل گوناگون مدیریت بحران، انجام تحقیقات مرتبط، همکاری با سازمان‌های مسئول دولتی مثل آتش‌نشانی در امر آموزش، ارائه خدمات حمایتی و امثال آن، به بهبود مدیریت بحران کمک کنند (Jahangiri & Pourheidari, 2008).

در عرصه مدیریت شهر نیز روایت مشابهی صادق است؛ چرا که شهرها در معرض مخاطرات گوناگونی قرار دارند که از جمله می‌توان به زلزله، خشک‌سالی، آلودگی هوا، آتشفشان، کم‌آبی و غیره اشاره کرد. بافت فرسوده، ساخت‌وساز غیراستاندارد، تجمع جمعیت و الگوی نادرست مصرف، از جمله معضلاتی‌اند که شهرها را در برابر بحران آسیب‌پذیرتر می‌کنند. در نتیجه، ارتقاء مشارکت و سطح کیفی فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد می‌تواند به بهبود سطح مدیریت بحران در شهر کمک کند.

در حالت کلی می‌توان امکان‌سنجی شهر با رویکرد ظرفیت‌سنجی سازمان مردم‌نهاد در برابر بحران‌ها بصورت زیر تقسیم‌بندی کرد:

بوروکراسی: یکی از موارد تأثیرگذار بر میزان موفقیت مدیران شهری و حکمرانی خوب، بوروکراسی است. در عصر حاضر، بوروکراسی اداری که به صورت یک سیستم بسته عمل می‌کند، همواره سبب کاهش مشارکت شهروندان در مدیریت شهری شده و به یک عامل بازدارنده در جهت اعتلا و توسعه اجتماعی و اقتصادی بدل شده است. سازمان‌های مردم‌نهاد معتقدند یکی از اصلی‌ترین دلایل تعامل نداشتن با سمن‌ها به عنوان یک سازمان مرتبط با بدنه مردمی شهر، وجود مقررات دست‌وپاگیر، پیچیده بودن روند سیستم اداری، نبود مقررات روشن و غیرقابل تغییر است. از منظر و نگاه این سازمان‌ها، سمن‌ها نه به عنوان مکانی برای حل و فصل امور، بلکه به محلی برای ایجاد دشواری‌های بیشتر قلمداد می‌شوند.

قدرت حقوقی: براساس قوانین کشور، شخصیت حقوقی به سازمان‌های مردم‌نهاد اعطا شده است. چگونگی صدور مجوز تأسیس، ثبت، فعالیت و غیره در چارچوب قوانین و مقررات وزارت کشور برای این تشکل‌های مردمی تعریف شده، اما در عرصه اجرایی جایگاهی برای آن‌ها در نظر گرفته نشده است. سازمان‌های مردم‌نهاد در ساختارهای اداری پیچیده از هیچ قدرت حقوقی برخوردار نیستند. همین امر سبب شده که این سازمان‌ها نتوانند در عرصه اجتماعی حتی در حوزه مدیریت شهری وارد شوند و مطالبه‌گر حقوق مردم باشند. سازمان‌های مردم‌نهاد تنها سازمان‌هایی هستند که می‌توانند در این زمینه وارد شوند و نه تنها این نیازها و کمبودها را شناسایی کنند، بلکه در رفع آن‌ها به مدیریت بحران کمک کنند، اما لازمه این کار، اعطای قدرت حقوقی به آن‌ها در دستگاه حاکمیتی است.

قوانین و مقررات: گسترش و تعمق مشارکت‌های مردمی نیازمند ساماندهی، نهادسازی و ایجاد شرایط ساختاری مناسب است. مشارکت لزوماً در چارچوب سازمان‌ها و تشکل‌ها صورت نمی‌گیرد، بلکه تشکل‌ها و سازمان‌های مردمی آن را نهادینه می‌کنند (Saeidi, 2003). در دو دهه اخیر، سازمان‌های مردم‌نهاد از رشد چشمگیری برخوردار شدند. نظر به ضرورت فراهم ساختن بستر لازم برای مشارکت مردم و گروه‌های اجتماعی در توسعه پایدار کشور و با توجه به تعدد قوانین ناظر بر فعالیت سمن‌ها در زمینه ثبت، نظارت، فعالیت و نیز پاسخگو نبودن این قوانین و مقررات به مسائل و نیازهای سازمان‌های مردم‌نهاد، تدوین آیین‌نامه جامع، قوانین حمایتی و همچنین بازنگری و اصلاح قوانین موجود در رابطه با سازمان‌های مردم‌نهاد، ضمن رفع موانع و چالش‌های پیشروی این سازمان‌ها، در بهبود مشارکت آن‌ها در توسعه پایدار شهری در مدیریت بحران مؤثر خواهد بود.

هماهنگی درون و برون سازمانی: پیچیدگی رو به رشد موجود در دنیای معاصر به گونه‌ای است که سازمان‌ها نمی‌توانند به تنهایی بسیاری از مسائل و مشکلات موجود را در جوامع رفع کنند؛ بنابراین ناگزیر، برای حل برخی مسائل و کاستن از هزینه‌ها باید هماهنگی درون سازمانی و برون سازمانی را افزایش و ارتقا داد. این هماهنگی را باید هم در سطح داخل منابع

انسانی و واحدهای تابع آن (هماهنگی درون سازمانی) و هم در سطح ارتباط کل سازمان با سایر سازمان‌ها هماهنگی برون سازمانی بتوان برقرار کرد (Mousavi, 2012). با توجه به گستردگی عملکرد مجموعه نظام مدیریت شهری در اداره شهرها و درگیر بودن تعداد زیادی از کنشگران، نهادها و سازمان‌های مختلف و واحدهای تابع آن‌ها در این عرصه، هر کدام از سازمان‌ها در چارچوب انجام وظایف خود در هریک از عرصه‌های فوق، ناچار به برقراری برخی روابط درون سازمانی و بین سازمانی با شماری دیگر از سازمان‌های وابسته هستند، اما همان طور که نمایان است، نظام مدیریت شهری یکی از بارزترین تجلیات ناهماهنگی‌ها و تعارض‌های بین سازمانی را به نمایش می‌گذارد؛ به گونه ای که سازمان‌های ضروری نظیر سازمان‌های مردم نهاد برای اداره امور عرصه‌های مختلف حیات شهر به دلیل ناهماهنگی‌های درون سازمانی و بین سازمانی، کارایی لازم را ندارند.

اعتماد: شرایط امروز شهرها، به ویژه گسترش بی‌رویه شهرنشینی، ایجاد عرصه‌های جدید اشتغال و فناوری، تغییرات شدید جمعیتی، دگرگونی ساختار طبقاتی و تغییرات گسترده اقتصادی اجتماعی، معضلات اجتماعی ناشی از ترافیک و آلودگی هوا، افزایش فزاینده تعامل با افرادی خارج از محورهای خویشاوندی و نظایر آن، نیاز به سنجش و گسترش اعتماد اجتماعی را در همه سطوح و ابعاد زندگی شهری جدی‌تر ساخته است (Habibpour & Karimi Jafari, 2020). نبود یا کاهش اعتماد نهادی به عنوان شالوده روابط بین شهروندان با سازمان‌ها و نهادهای تابع مدیریت شهری، از یک سو موجب ناکارآمدی این گونه سازمان‌ها و از سوی دیگر، سبب تأمین نشدن انتظارات و تمایلات شهروندان شده است؛ بنابراین مدیریت شهری برای اعمال مدیریتی کارا تر و منسجم‌تر، نیازمند فضای اعتماد و پیوندی قوی بین شهروندان و سازمان‌های مردم نهاد است.

مسئولیت‌پذیری: امروزه گسترش نظام شهرنشینی و پیچیده شدن هرچه بیشتر روابط در قالب نقش‌های متعدد سبب شده است تا مسئولیت اجتماعی به یک موضوع جامعه شناختی تبدیل شود. مسئولیت‌پذیری اجتماعی بیانگر احساس و عملی است که افراد در چارچوب موقعیت و نقش‌های خود به طور آگاهانه و آزادانه نسبت به امور گوناگون اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و غیره از خود بروز می‌دهند. به نظر می‌رسد اختلال در مسئولیت‌پذیری و تعهدات اجتماعی با محیط سازمانی پیوند جدی دارد. این مسئله در اجتماعات با بافت‌های جمعیتی، اقتصادی و اجتماعی و قومی نامتجانس بیشتر نمود می‌یابد (Dhakal, 2002). این عدم مسئولیت‌پذیری، به یکی بارزترین ویژگی‌های سازمان‌ها دولتی و غیردولتی در ایران تبدیل شده و یکی دیگر از مشکلاتی است که هر دو سازمان در تعامل با یکدیگر دارند.

انتظارات و توقعات: سازمان‌های غیردولتی از نظر مالی خودگردان هستند. هر چند از دولت، افراد خیر، سازمان‌های بین‌المللی و غیره کمک‌هایی را دریافت می‌کنند، این کمک‌ها نباید وابستگی شان را به سازمان‌های دولتی بیشتر و آن‌ها را از تعهدات اجتماعی و اهدافشان دور سازد. یکی از مشکلات اساسی در حوزه سازمان‌های مردم نهاد، انتظارات و توقعات آن‌ها از سازمان‌های دولتی نظیر شهرداری است. آن‌ها معتقدند حمایت مالی، از وظایف نهادهای دولتی است. این توقعات و انتظارات به عاملی مخرب در روابط و تعامل آن‌ها با سازمان‌های دیگر تبدیل شده است. مسئولان حوزه سازمان‌های مردم نهاد معتقدند سازمان‌های مردم نهاد یا نباید تشکیل شوند یا اگر تشکیل می‌شوند، باید یک سازمان عام المنفعه بدون سود مالی و مباحث اقتصادی باشند که از طریق جذب سرمایه کوچک و مشارکت مردمی فعالیت می‌کنند (Luna, 2001).

شفافیت: شفافیت، سریع‌ترین، کم هزینه‌ترین، ساده‌ترین، مبنایی‌ترین و قابل اعتمادترین سازوکار برای مبارزه با فساد، افزایش مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی، ارتقاء شایسته سالاری، مشارکت فعال و مؤثر مردمی، کاهش هزینه و زمان، و افزایش کارآمدی و سرمایه اجتماعی است (Cai et al, 2018). یکی از ضعف‌های سازمان‌های مردم نهاد، عدم شفافیت است. سازمان‌های مردم نهاد باید در عملکرد، فعالیت، منابع مالی و میزان تأثیرگذاری فعالیت‌های خود شفاف‌سازی کنند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی و از حیث روش به صورت پیمایشی می‌باشد و برای جمع‌آوری اطلاعات از روش

دلفی استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش خبرگان (رؤسا، مدیران سازمان و خیریه‌های مردمی) سازمان مردم‌نهاد می‌باشد. روش تعیین حجم نمونه و روش نمونه‌گیری غیرتصادفی از نوع نمونه‌گیری در دسترس است. حجم نمونه ۲۰ نفر می‌باشد. قابلیت اعتماد پرسشنامه‌ها، با استفاده از نرم‌افزار SPSS26 ضریب آلفای کرونباخ مورد برآزش قرار گرفت، مقدار ضریب آلفای کرونباخ بر اساس داده‌های حاصل برابر با ۸۸ درصد می‌باشد، این امر نشان می‌دهد که سوالات پرسشنامه از پایایی لازم برخوردار هستند. تجزیه و تحلیل پژوهش مبتنی بر دو بخش آمار توصیفی (فراوانی و فراوانی تجمعی) و آمار استنباطی (روش دلفی، آزمون تی-تک نمونه‌ای و فریدمن) می‌باشد.

محدوده مورد مطالعه

شهر میانه، یکی از شهرهای مهم استان آذربایجان شرقی است که در شمال غرب ایران قرار دارد. این شهر با مختصات جغرافیایی تقریبی ۳۷ درجه و ۲۵ دقیقه عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۴۲ دقیقه طول شرقی، در محل تلاقی مسیرهای استراتژیک شرقی-غربی و شمالی-جنوبی ایران واقع شده و از موقعیت ارتباطی ویژه‌ای برخوردار است. میانه به‌عنوان مرکز شهرستان میانه، با مساحت تقریبی ۶۲۲۱ کیلومتر مربع، پهناورترین شهرستان استان آذربایجان شرقی محسوب می‌شود و با استان‌های زنجان، اردبیل و آذربایجان غربی مرز مشترک دارد.

بر اساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن، جمعیت این شهر در سال ۱۳۹۵ بالغ بر ۹۵۴۶۴ نفر گزارش شده است. از نظر جغرافیای طبیعی، شهر میانه در ناحیه‌ای کوهستانی و در حاشیه رودخانه قزل‌اوزن قرار دارد و اقلیم آن معتدل کوهستانی است. این موقعیت جغرافیایی، آن را در برابر برخی مخاطرات طبیعی همچون زلزله، سیل و رانش زمین آسیب‌پذیر کرده است. از جمله حوادث مهم، زلزله ۱۷ آبان ۱۳۹۸ با بزرگی ۵/۹ ریشتر بود که خسارات سنگینی به مناطق روستایی اطراف وارد کرد و نیاز به مداخلات سازمان‌های مردم‌نهاد را بیش از پیش نمایان ساخت.

از نظر تقسیمات شهری، میانه دارای ساختاری ترکیبی از بافت‌های سنتی، روستاشهری و سکونتگاه‌های غیررسمی است که چالش‌های خاصی برای مدیریت شهری، به‌ویژه در شرایط بحران، ایجاد کرده است. این شرایط، شهر میانه را به نمونه‌ای مهم برای تحلیل ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد در ارتقاء امنیت و پاسخگویی شهری در هنگام بحران‌ها تبدیل می‌نماید.

یافته‌های پژوهش

نتایج آمار توصیفی

توصیف ویژگی‌های فردی و جمعیت شناختی نشان داد؛ بیشترین پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه‌ها آقایان، بیشترین سطح تحصیلات از بین پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه‌ها به ترتیب مربوط سطح تحصیلات کارشناسی ارشد؛ بیشترین فراوانی سابقه فعالیت از بین پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه‌ها ۱۱-۱۵ سال می‌باشد.

نتایج آمار استنباطی

بررسی اثر متغیرها با استفاده از آزمون تی-تک نمونه‌ای

در آزمون تی-تک نمونه‌ای بیشتر از ۳ بودن نشان‌دهنده تأثیر زیاد و کمتر از ۳ بودن نشان‌دهنده عدم تأثیر و یا تأثیر کم است.

جدول ۱. آزمون تی-تک‌نمونه‌ای

مؤلفه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معنی‌داری دوطرفه
کلان (ساختاری)	۲۰	۱۸.۴۵	۱.۳۱	۵۲.۴۶۸	۰/۰۰۰
میانی	۲۰	۱۸.۹	۱.۰۲۰	۶۹.۶۵۶	۰/۰۰۰
خرد (عاملی)	۲۰	۱۸.۵۵	۱.۲۳	۵۶.۳۳۸	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

نتایج حاصل از آزمون تی-تک‌نمونه‌ای نشان داد که میانگین مؤلفه‌های کلان (ساختاری) (بوروکراسی، قدرت حقوقی، نظارت و ارزیابی و هماهنگی درون و برون سازی)؛ میانی (سلیقه مدیریتی، اعتماد، نگاه مدیریتی و مسئولیت‌پذیری) و خرد (عاملی) (دانش و تخصص، کارگروهي، انتظارات و توقعات و شفافیت) به‌عنوان عوامل مؤثر در امکان سنجی شهر با رویکرد ظرفیت‌سنجی سازمان مردم نهاد در برابر بحران‌ها (مطالعه موردی: شهرستان میانه) بیش از میانگین فرضی ۳ است و به لحاظ توصیفی نشان‌دهنده تأثیر می‌باشد. t به‌دست‌آمده برای همه متغیرها بزرگتر از $1/96$ سطح معنی‌داری $0/000$ و سطح خطا کمتر از $0/001$ است. لذا با اطمینان 99% می‌توان گفت کلان (ساختاری)، میانی و خرد (عاملی) به‌عنوان عوامل مؤثر در امکان سنجی شهر با رویکرد ظرفیت‌سنجی سازمان مردم نهاد در برابر بحران‌ها (مطالعه موردی: شهرستان میانه) هستند.

اولویت‌بندی شاخص‌های امکان‌سنجی شهر پاسخگو در شهر میانه با رویکرد ظرفیت‌سنجی سمن‌ها در برابر بحران‌ها

برای بررسی ترتیب اهمیت ابزارهای سنجیده شده از نظر پاسخ‌دهندگان به رتبه‌بندی میانگین‌ها با استفاده از آزمون فریدمن پرداخته شده است. همان‌طور که جدول رتبه‌بندی شماره (۲) نشان می‌دهد، مجذور χ^2 محاسبه شده برای جدول با توجه به درجه آزادی و در سطح تشخیص $0/000$ معنادار است. بدین ترتیب عدم تفاوت رتبه‌ها متغیرهای مورد بررسی با احتمال $0/95$ درصد رد می‌گردد.

۲. نتایج رتبه‌بندی فریدمن

تعداد	Chi-Square	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
۲۰	۳۳/۸۷۵	۱۱	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

اولویت‌بندی شاخص‌های امکان‌سنجی شهر پاسخگو در شهر میانه با رویکرد ظرفیت‌سنجی سمن‌ها در برابر بحران‌ها به‌وسیله آزمون فریدمن رتبه‌بندی شدند؛ جدول (۳) نشان می‌دهد در اولویت اول مسئولیت‌پذیری، هماهنگی درون و برون‌سازی و نظارت و ارزیابی قرار دارد.

جدول ۳. اولویت‌بندی شاخص‌های امکان‌سنجی شهر پاسخگو در شهر میانه با رویکرد ظرفیت‌سنجی سمن‌ها در برابر بحران‌ها

ردیف	عنوان	رتبه میانگین	اولویت
۱	مسئولیت‌پذیری	۸/۱۸	اول
۲	هماهنگی درون و برون‌سازی	۷/۹۰	دوم
۳	نظارت و ارزیابی	۷/۵۸	سوم
۴	بروکراسی	۶/۷۰	چهارم
۵	شفافیت	۶/۷۰	پنجم
۶	دانش و تخصص	۶/۴۰	ششم
۷	کارگروهي	۶/۳۵	هفتم
۸	قدرت حقوقی	۶/۰۸	هشتم
۹	نگاه مدیریتی	۵/۸۳	نهم
۱۰	سلیقه مدیریتی	۵/۸۳	دهم
۱۱	اعتماد	۵/۵۰	یازدهم
۱۳	انتظارات و توقعات	۴/۹۷	دوازدهم

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با تحلیل سه‌سطحی مؤلفه‌های کلان، میانی و خرد، ظرفیت‌افزایی سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها) در تقویت امنیت شهری و مدیریت بحران در شهرستان میانه را بررسی کرده است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که فرآیند ظرفیت‌افزایی سمن‌ها، یک سازوکار چندبعدی و پیچیده است که در سه سطح ساختاری، مدیریتی و عملکردی شکل می‌گیرد و هر یک نقش مکملی در تحقق امنیت شهری و ارتقاء پاسخگویی نهادهای مدنی ایفا می‌کنند. در سطح کلان، یافته‌ها بر اهمیت وجود بوروکراسی پاسخگو، قدرت حقوقی معتبر، نظارت دقیق و هماهنگی مؤثر درون و برون نهادی تأکید می‌کنند. این نتایج با چارچوب نظری حکمرانی خوب منطبق است که در آن حاکمیت قانون، شفافیت، پاسخگویی و مشارکت از ارکان کلیدی محسوب می‌شوند. یافته‌های متعددی نیز به نقش کلیدی زیرساخت‌های حقوقی و نهادی در تسهیل مشارکت نهادهای مدنی و بهبود امنیت شهری اشاره دارند. همچنین پژوهشگران، در سایر مطالعات نشان داده‌اند که نبود هماهنگی و پیچیدگی‌های بوروکراتیک می‌تواند مانع فعالیت مؤثر سمن‌ها شود که این مسئله در یافته‌های ما نیز مشاهده شده است. در سطح میانی، نقش متغیرهایی چون اعتماد نهادی، سلیقه و نگرش مدیریتی و مسئولیت‌پذیری برجسته می‌باشد.

عوامل مذکور با نظریه سرمایه اجتماعی و دیدگاه‌های حکمرانی مشارکتی سازگار بوده و بیانگر اهمیت شبکه‌های ارتباطی، اعتماد متقابل و هنجارهای سازمانی در تقویت همکاری میان سمن‌ها و نهادهای رسمی است. یافته‌های این تحقیق با برخی پژوهش‌ها مطابقت دارد و نشان می‌دهد که اعتماد و مسئولیت‌پذیری میان بازیگران شهری، زیربنای موفقیت فرآیندهای مشارکتی و مدیریت بحران است. به ویژه، اعتماد مدیریتی به سمن‌ها منجر به افزایش همکاری و پذیرش نقش فعال این نهادها در سیاست‌گذاری‌های امنیتی می‌شود.

در سطح خرد، مؤلفه‌هایی مانند دانش تخصصی، کارگروهی، شفافیت عملکرد و انتظارات اعضا، نقش محوری در تقویت ظرفیت‌های داخلی سمن‌ها دارند. این یافته‌ها از منظر نظری، با نظریه توانمندسازی مشارکتی و سرمایه انسانی مطابقت دارند که بر اهمیت مهارت‌ها، دانش تخصصی و تعهد فردی و گروهی در افزایش اثربخشی سازمان‌های مدنی تأکید دارند. لازم به ذکر می‌باشد که افزایش شفافیت و ارتقاء مهارت‌های کارگروهی، به‌طور مستقیم بر توانمندسازی سمن‌ها و نقش آنها در پویایی اجتماعی تأثیر مثبت دارد.

مقایسه نتایج این پژوهش با ادبیات موجود حاکی از آن است که اگرچه بسیاری از مطالعات پیشین به تحلیل ظرفیت سمن‌ها و امنیت شهری پرداخته‌اند، اما تمرکز محدود بر بسترهای منطقه‌ای و شهرهای متوسط، از نقاط قوت این تحقیق است که شکاف مهمی در ادبیات حکمرانی شهری و مطالعات مدنی پر می‌کند. یافته‌های این مطالعه نه تنها با نظریه‌ها و پژوهش‌های گذشته همسو هستند، بلکه تأکید ویژه‌ای بر لزوم هماهنگی میان سطوح مختلف ظرفیت‌افزایی دارند که اغلب در مطالعات پیشین کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

در نهایت، پژوهش حاضر نشان می‌دهد که شهرستان میانه با وجود چالش‌ها و موانع، زیرساخت‌های کلان، میانی و خرد لازم برای توسعه ظرفیت‌های سمن‌ها را داراست و آماده حرکت به سمت مدل شهر پاسخگو است. این شهر، در صورتی که سیاست‌گذاران محلی به تقویت این پیشران‌ها اهتمام ورزند، می‌تواند نقش نهادهای مدنی را از جایگاه ناظر و تابع به کنشگران فعال در تولید امنیت اجتماعی، مدیریت بحران و ارتقاء پاسخگویی نهادی ارتقا دهد. بدین ترتیب، حمایت نظام‌مند از این عوامل ظرفیت‌ساز به ویژه در بستر سیاست‌گذاری محلی و منطقه‌ای، می‌تواند در تحقق حکمرانی مشارکتی، توسعه تاب‌آوری شهری و ارتقاء کیفیت زندگی تأثیر بسزایی داشته باشد. در همین راستا پیشنهاد می‌شود که:

– آموزش و ظرفیت‌سازی کارکنان و نیروهای کار

– راه‌اندازی کانال‌های اطلاع‌رسانی برای مناطق و محدوده‌های دور از دسترس

- پشتیبانی و برنامه‌ریزی
- کمک و همکاری در جذب کمک‌های مالی
- کنترل فعالیت‌ها و انجام اقدامات نظارتی
- توانمندسازی و ارتقاء جایگاه سازمان متولی مدیریت بحران
- تشکیل کمیته منسجم و متشکل از افرادی بی‌طرف به منظور رصد فعالیت‌ها و عملکرد سمن‌ها
- تدوین سند فعالیت سمن‌ها در مدیریت بحران
- تهیه فهرستی از ظرفیت‌ها و توانمندی سمن‌ها
- تسهیل روند ثبت و صدور مجوز برای سمن‌های جدید.

References:

1. Abdollahi, M. (2003). *Crisis management in urban areas affected by earthquakes and floods*. Organization of Municipalities and Rural Districts of Iran Press. [In Persian]
2. Asilipour, H., Khanmohammadi, H., & Abdol-Mohammad-Sagha, M. (2018). Ranking of non-governmental organizations in improving urban management effectiveness with public participation approach. *Journal of Urban Management*, 20(53), 251–268. [In Persian]
3. Barghamdi, H., & Zamani, S. (2021). An investigation of issues and challenges in the interaction between non-governmental organizations and municipalities (Case study: Tehran city). *Journal of Local Development Quarterly (Rural–Urban Development)*, 13(2), 429–453. [In Persian]
4. Cai, H., Lam, N. S., Qiang, Y., Zou, L., Correll, R. M., & Mihunov, V. (2018). A synthesis of disaster resilience measurement methods and indices. *Journal of disaster risk reduction*, 31(25), 844–855. [10.1016/j.ijdrr.2018.07.015](https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2018.07.015)
5. Clark, J. (1995). The state, popular participation, and the voluntary sector. *Journal of World Development*, 23(4), 599–610. [10.1016/0305-750X\(94\)00147-Q](https://doi.org/10.1016/0305-750X(94)00147-Q)
6. Dhakal, T. (2002). *The Role of Non-Governmental Organisations in the Improvement of Livelihood in Nepal*. Unpublished Dissertation, University of Tampere: Finland.
7. Fener, T., & Cevik, T. (2015). Leadership in crisis management: Separation of leadership and executive concepts. *Journal of Procedia Economics and Finance*, 26(12), 695–701. [10.1016/S2212-5671\(15\)00817-5](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00817-5)
8. Habibpour, K., & Karimi Jafari, B. (2020). A study of the role of non-governmental organizations in crisis management in Tehran. *Journal of Social Studies*, 13(2), 29–54. [In Persian]
9. Jahangiri, K., & Pourheidari, G. (2008). *Fundamentals of community-based disaster management*. Iranian Red Crescent Applied Science, Higher Education Institute. [In Persian]
10. Lassa, J. A., Boli, Y., Nakmofa, Y., Fanggalidae, S., Ofong, A., & Leonis, H. (2018). Twenty years of community-based disaster risk reduction experience from a dryland village in Indonesia. *Journal of Disaster Risk Studies*, 10(1), 1–10. [10.4102/jamba.v10i1.502](https://doi.org/10.4102/jamba.v10i1.502)
11. Luna, E. M. (2001). Disaster mitigation and preparedness: The case of NGOs in the Philippines. *Journal of Disasters*, 25(3), 216–226. [10.1111/1467-7717.00173](https://doi.org/10.1111/1467-7717.00173)
12. Mousavi, M. (2012). *An introduction to social participation*. Sociologists Publications, Tehran: Iran. [In Persian]
13. Saeidi, M. (2003). *An introduction to public participation and nongovernmental organizations*. SAMT Publications. [In Persian].
14. Samadi Miyarkalaei, H. (2016). Enhancing organizational commitment in non-governmental organizations: Explaining the strategic role of job satisfaction through a structural equation modeling approach. *Journal of Sociology of Social Institutions*, 3(8), 1–157. [In Persian]